

Uren lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs

Bij de inventarisatie van de helpdesk kwam het onderwerp 'lessen lichamelijke opvoeding voortgezet onderwijs' met stip op 1 te staan. Gedurende het schooljaar 2012-2013 zijn bij de onderwijs-helpdesk 141 vragen binnengekomen over de uren lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs.

Door: Jorieke Steenaart en Hans Dijkhoff

E Steeds meer zijn de schoolbesturen en directies aan het bekijken waar zij tijd kunnen winnen om (meer) te investeren in de 'prioriteitsvakken': Nederlands, Engels en wiskunde. Dit gebeurt onder druk van de onderwijsinspectie die hier, mede door het plan 'Actieplan beter presteren' van OCW, sterk de nadruk op legt. Dit gaat veelal ten koste van het vak lichamelijke opvoeding en de creatieve vakken.

Dit terwijl meer en beter bewegingsonderwijs (Physical Education) nodig is om alle kinderen in een pedagogisch verantwoorde context veelzijdig voor te bereiden op, en motorisch vaardig te maken voor, deelname aan de sport- en bewegingscultuur en daarmee de basis legt voor een actieve- en gezonde leefstijl. Daarnaast is gebleken dat voldoende en goed bewegingsonderwijs een belangrijke bijdrage levert aan een gezonde cognitieve ontwikkeling, sociaal-emotionele vaardigheden en betere leerprestaties. Kinderen vinden bewegingsonderwijs zelf ook heel belangrijk: het geeft hen veel (gezamenlijk) plezier en is goed voor het zelfvertrouwen en de eigenwaarde. Bewegingsonderwijs is geen vrijblijvende 'spielerei', maar een leervak met een groot maatschappelijk belang dat vraagt om hoogopgeleide vakleerkrachten en inspectietoezicht. Naast Engels, Nederlands en wiskunde zou bewegingsonderwijs hoog op de agenda van de onderwijsinspectie van het VO moeten komen.

Onderwijs en 21st century skills

De 21st century skills zijn vaardigheden waaraan het vak lichamelijke opvoeding een belangrijke en essentiële bijdrage kan leveren. Het gaat hierbij om een sterke focus op skills (vaardigheden) in plaats van drills (kennis). Samenwerken, sociale vaardigheden, probleemoplossend vermogen, allemaal componenten die nauw verweven zijn met het vak lichamelijke opvoeding.

Is het 'actieplan beter presteren' en de focus op de vakken wiskunde, Nederlands, Engels dan nog wel van deze tijd? Er wordt sterk de nadruk gelegd op kennis en vaardigheden gebaseerd op de behoeften die gericht zijn op een industriële samenleving. Uiteraard vindt er een kanteling plaats naar het inrichten van het onderwijs volgens de kennisgerichte samenleving, maar op sommige gebieden blijft het onderwijs achter. Sjoerd Slagter schreef, toen hij voorzitter was van de VO-raad, dat leerlingen niet alleen geschoold dienen te worden in vak(inhoudelijke) kennis, maar ook in vaardigheden, motivatie en houding. In de toekomst zal er behoefte zijn aan hoger opgeleiden die het

creatieve vermogen van hun brein kunnen inzetten voor nieuwe ontwikkelingen. Dit is al gaande gelet op wat in vacatures vaak al gevraagd wordt. De nieuwe samenleving vraagt om een betrokken, nieuwsgierige en ondernemende houding. De internationaal erkende kerncompetenties voor de 21ste eeuw, de zogenaamde 21st century skills: samenwerken, creativiteit, ict-geletterdheid, communiceren, probleemoplossend vermogen, kritisch denken en sociale en culturele vaardigheden zijn de leidraad. Een ondernemende houding is ook prestatiegericht maar gaat meer uit van het beste uit jezelf halen, individuele ontplooiing, samenwerkend vermogen, talenten ontdekken en ontwikkelen, maar op welke wijze groeit het onderwijs hierin mee? En op welke wijze hanteert de inspectie de juiste maatstaven voor deze essentiële vaardigheden in een kennisgerichte samenleving?²

KVLO: Het vak LO en standpunt lessen in het voortgezet onderwijs

Het vak lichamelijke opvoeding groeit mee met de tijd met bijvoorbeeld ontwikkelingen in: het pedagogisch perspectief, het leren deelnemen aan sport- en bewegingssituaties, de meervoudige deelnamebekwaamheid, een actieve en gezonde leefstijl, de mogelijkheden voor profilering van scholen (gezonde school, sporttalentschool etc.). In onze ogen staan bezuinigingen binnen scholen voortgezet onderwijs haaks op het belang van beter leren bewegen, de aandacht voor de gezondheid zoals omschreven in het Nationaal preventieplan 'Alles is gezondheid'³, de inschrijving van ruim 300 VO-scholen voor de gezonde school via de onderwijsagenda Sport, bewegen en gezonde leefstijl en de hiervoor genoemde 21st century skills.

In de wet voortgezet onderwijs staat, sinds het loslaten van de minimum lessentabel in 2005, wel opgenomen dat onderwijs in lichamelijke opvoeding moet bestaan uit praktische bewegingsactiviteiten gespreid over alle leerjaren van het voortgezet onderwijs. 'De lessen lichamelijke opvoeding worden hierbij gespreid over de schoolweken, in zodanige substantiële omvang en schooltijd dat wordt voldaan aan de eisen op het gebied van *kwiteit, intensiteit en variëteit* van de bewegingsactiviteiten neergelegd in kerndoelen en examenprogramma's. Daarbij wordt uitgegaan van de situatie zoals die op 1 augustus 2005 voor het bewegingsonderwijs gold. Het voorliggende wetsartikel beoogt recht te doen aan de autonomie van scholen met betrekking tot de inrichting van het havo/vwo-onderwijs'⁴. Tegelijkertijd wil het amendement regelen dat

FOTO: HANS DIJKHOFF

de *hoeveelheid* onderwijstijd voor lichamelijke opvoeding gewaarborgd blijft. Het amendement strekt ertoe om een bepaling op te nemen die toeziet op een dusdanige omvang en schooltijd alsmede spreiding daarvan over de leerjaren en schoolweken, dat het vak lichamelijke opvoeding zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin met voldoende wettelijke waarborgen is omkleed, waarbij de indieners uitgaan van het behoud van het huidige aantal uren (voor de havo 360 klokuren en voor het vwo 400 klokuren en voor het vmbo 400 lessen van 50 minuten over alle leerjaren gespreid)⁵. Door de grote onduidelijkheid over het loslaten van de lesurentabel en de regelgeving daaromtrent, is het voor veel scholen en schooldirecteuren niet duidelijk dat artikel 6d van de WVO een duidelijke borging van onderwijstijd LO heeft opgenomen. Hierbij wordt er vaak voorbij gegaan aan de politieke en landelijke focus op gezondheid, sport en bewegen en gezonde leefstijl.

Wat zegt de inspectie?

We constateren dat de onderwijsinspecties de wetgeving op diverse wijzen interpreteren. Hierdoor ontstaat er onduidelijkheid bij directies, maar leidt het vaak ook tot onenigheid tussen secties lichamelijke opvoeding en de schooldirecties. Zo zijn er inspecties die aangeven dat het aantal uren niet precies is voorgeschreven en de school daarin enige ruimte heeft. Ook ruimte voor maatwerk. De verwijzing in de wet naar de situatie per 1 augustus 2005 heeft betrekking op (het niveau van) de inhoudelijke eisen, niet op het precieze urenvoorschrift en de lessentabel die toen gold. Andere inspecties hanteren weer een andere interpretatie en berichten scholen dat sinds het bestaan van artikel 6d WVO het totaal aantal uren niet minder mag zijn dan het aantal bij aanvang van het schooljaar 2005-2006. Gelet op het toen geldende inrichtingsbesluit komt dat neer op minimaal 400 klokuren in het vwo, 360 klokuren bij de havo en 333 klokuren in het vmbo. Een school kan niet besluiten in het totaal minder uren gym te geven dan in 2005-

2006. Je begrijpt dat met deze twee interpretaties de nodige discussie ontstaat. Wil je met het vak lichamelijke opvoeding voldoen aan de kwaliteit die is neergelegd in de kerndoelen en eindtermen? Dan is voldoende onderwijstijd mede een vereiste. Kwaliteit staat niet los van de kwantiteit.

Wat doen wij voor jullie?

De KVLO heeft het signaal van de diverse interpretaties van de onderwijsinspectie bij de landelijke onderwijsinspectie aan de kaak gesteld. De landelijke onderwijsinspectie is gevraagd een eenduidig standpunt in te nemen omtrent de uren lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs. Zij dienen aan de hand van dit eenduidige standpunt te handhaven. Het mag niet zo zijn dat er verschillen bestaan afhankelijk van welke onderwijsinspecteur in de regio werkzaam is. De KVLO is momenteel in afwachting van de reactie van de landelijke onderwijsinspectie op bovenstaand verzoek. Zodra dit nieuwe standpunt bekend is, zullen wij dit aan jullie doorgeven, samen met de consequenties die dat met zich meebrengt. ◀

Jorieke Steenaart is onderwijskundig helpdeskmedewerkster bij de KVLO

Noten

- 1 Besprekpunten rondetafelgesprek Tweede Kamer inzake bewegingsonderwijs 12-02-2014
- 2 Onderwijs & ondernemen in de samenleving van de 21ste eeuw - Notitie t.b.v. de MAR november 2012 VO-Raad
- 3 Nationaal Preventie Plan 'Alles is gezondheid' richt zich op preventie in de gezondheidszorg en het bevorderen van gezondheid en gezonde leefstijl;
- 4 Wet op voortgezet onderwijs artikel 6d;
- 5 Amendement 25: Mosterd-Hamer, Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 30 187, nr. 25.

Contact:

Jorieke.steenaart@kvlo.nl